

TÜRK SOSYALİZMİ TARTIŞMALARI – III (ATATÜRKÇÜLÜK)

30 Ağustos 2025

Yıldırım Koç

“Türk Sosyalizmi” tartışması hangi ihtiyacın sonucunda ortaya çıktı?

1946 yılından itibaren Türkiye’nin bağımsızlığı ciddi ölçüde zedelenmişti. Türkiye’nin çıkarları doğrultusunda hazırlanmış olan sanayi planı rafa kaldırılmış, Truman ve Marshall yardımlarından yararlanabilmek için ABD’nin dayatmaları kabul edilmişti. Ekonomik gelişmemiz ABD’nin politikaları doğrultusunda uygulanıyordu; bağımsız bir ekonomi politikası kalmamıştı. Türkiye NATO’ya girmişti. Dış politikada ABD’ye bağımlı olunmuştu. Bir dönem sömürgelerin bağımsızlık savaşlarına ilham olan Türkiye, bağımsızlık savaşı veren halkların karşısında tavır alıyor, emperyalist ülkeleri destekliyordu. Ayrıca ülke ABD ve NATO üsleriyle doluydu; çıkabilecek bir sıcak savaşta yok olabilirdi. Açık işgal yoktu; ama gizli işgal söz konusuydu.

Atatürk’ün politikalarına yeniden ihtiyaç vardı. Ancak 1938 sonrasında Atatürkçülük yoldan çıkarılmıştı. Atatürk’ün partisi olarak bilinen CHP’nin çizgisi artık Atatürkçülük değildi. Atatürkçülük ancak Türk sosyalizmiyle bütünleştirilerek yeniden canlandırılabilirdi. 1961 Anayasası’nın sağladığı özgürlük ortamı, sosyalizm konusunun özgürce tartışılmasına olanak tanıyordu. Ayrıca Sovyetler Birliği’nin az gelişmiş ülkelere ilişkin olarak 1960’larda yaygın olarak kullandığı “kapitalist olmayan yol” politikası da tarafsız bir dış politika geliştirilmesinde ve ekonomik kalkınmada işe yarayabilirdi. Atatürk’ün, Sovyetler Birliği ile eşitlik temelinde yakın ilişki ve işbirliği politikasına yeniden dönülebilirdi.

Ancak bu politikaların uygulanabilmesi için geniş emekçi sınıf ve tabakalarının desteği yoktu.

Halkın çok büyük bölümü, Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu potansiyel tehditler konusunda duyarsızdı ve bu dönemde hayat standartlarında meydana gelen gelişmeden memnundu. Potansiyel tehditler halkın hayatını doğrudan etkilemiyordu.

Bu koşullarda, Türkiye’nin bağımsızlığını savunan ve ülkenin sorunlarına çözüm arayan aydınlar, Atatürk’ün devrimciliğine sarıldılar ve onu değerlendirmeye başladılar.

İstiklal Savaşı yıllarında işçi sınıfının büyük çoğunluğu İstanbul ve Ege Bölgesi’nde idi. İşçiler, Dünya Savaşı sırasında yaşadıkları gerçek gelir kayıplarını işgal yıllarında telafi ediyorlar, piyasadan çekilmiş mallara yeniden ulaşabiliyorlardı. Ayrıca, İstanbul’da İngiliz, Fransız ve İtalyan işgal komutanlıkları, Yunanlıların Ege’de uyguladığı terör, baskı ve vahşeti uygulamıyordu. Bu nedenle, işçilerin büyük çoğunluğu Kurtuluş Savaşı’na katılmak için Anadolu’ya geçmedi veya bu mücadeleye İstanbul’da çeşitli biçimlerde destek vermedi. Kurtuluş Savaşımız, İstanbul ve Ege Bölgesi işçilerinin büyük bölümünün önemli bir katkısı olmadan kazanıldı.

1950’lerin ve 1960’ların işçi sınıfı da yükselen hayat standartları nedeniyle hayatından memnundu. Türkiye ekonomisinin emperyalist güçlere bağımlı hale gelmesi, iş bulabildikleri ve gelirleri arttığı sürece, onları etkilemiyordu. Soğuk savaş da dertleri değildi. Büyük halk kitlesinin, bağımsızlığını yitirmiş Türkiye’yi kurtarmak gibi bir sorunu yoktu.

1919-1922 döneminde İstanbul’daki işgal, ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü, ekonominin gelişmesini mahvetmişti; ancak insanların hayatlarını mahvetmemiş,

kayıplarını telafi ettirerek hayat standartlarını yükseltmişti. 1950'li ve 1960'lı yıllardaki bağımlılık ve gizli işgal de, insanların hayat seviyelerini yükseltmişti.

Bu koşullarda Atatürk yeniden keşfedildi ve CHP'nin Atatürk'e ilişkin yanlış uygulamalarının aşılabilmesi için, "Türk Sosyalizmi" anlayışı geliştirildi. 1930'lu yıllarda Şevket Süreyya Aydemir ve arkadaşları tarafından Kadro Dergisi (Ocak 1932 – Ocak 1935) yayımlanırken bu kavrama gerek yoktu, çünkü zaten iktidarda Atatürk vardı ve onun politikaları uygulanıyordu. Ancak 1960'lı yıllarda Atatürkçü olmaktan çıkmasına rağmen Atatürk'ün mirasçısı ve sahibi gibi gözüken CHP vardı.

"Türk Sosyalizmi"ni savunanların formüle ettiği programlar, Atatürk'ün programının ve uygulamalarının günün koşullarına göre geliştirilmiş biçimiydi. Bunlara sahip çıkacak bir işçi sınıfı bulunmadığından, bunların "yukarıdan aşağıya" uygulanması gerekiyordu. Ancak bu politikaları bu şekilde uygulayacak güç, itibar ve etkiye sahip bir Atatürk yoktu. Yön Dergisi etrafında toplananlar, bu anlayışla aydınları bir araya getirmeye çalıştı. Bu anlayışın yaygınlaştırılmasında, 1927 yılına kadar gizli Türkiye Komünist Partisi'nin en önemli yöneticilerinden biri olan, daha sonra Sovyetler Birliği'ne bağlı ve bağımlı bir sosyalizm anlayışından ayrılarak Atatürk'ün kadrosu içinde yer alan ve 1930'lu yıllarda Kadro Dergisi'ni çıkaran Şevket Süreyya Aydemir etkili oldu.

"Türk Sosyalizmi" ile Kemalizmi çok açık bir biçimde özdeşleştiren kişilerden biri Muzaffer Karan'dı.

Muzaffer Karan, bu yıllarda tanınmış asker kökenli bir aydıdı. 27 Mayıs'a tank tabur komutanı olarak katılmış, Milli Birlik Komitesi'nde yer almış, 1965 yılında TİP'e üye olup bu partiden milletvekili seçilmiş ve daha sonra CHP'ye katılmıştı.

Muzaffer Karan, 12 Eylül 1962 tarihli Yön Dergisi'nde (Sayı 39) "Kemalizm Türk Sosyalizmi" başlıklı bir yazı yayımladı. Muzaffer Karan, Kemalizm'in "Türk Sosyalizmi" olduğunu ve faşizme ve komünizme karşı mücadelede en büyük dayanak olduğunu savunuyordu (komünistlik, Sovyetler Birliği'ne bağımlılık olarak algılanıyordu):

"Artık gerici cephe ve onlarla işbirliği yapanlar açığa çıkmış durumdadır. Atatürk'ün izinden yürüyen hakiki milliyetçiler, Türk sosyalistleri olarak yılmadan mücadele etmek azmindeyiz.

"Toplumlara zaman zaman yön veren bazı kanunlar vardır. Değişmez ve şaşmaz toplum kanunlarıdır bunlar. Türk milleti bu kanunların etkisi ile ileriye doğru itilmeye başlamıştır. Akışa uymak zorunludur. Bu akışı görmek, bilmek ve anlamak gerek. Aksi takdirde, toplum içindeki zıtlıklar çelişir, çatışır ve birbirlerini yerler. Ama, sosyal kanunlar daima hükümlerini icra ederler. Bu, bir değişmez kaidedir. Ne idare-i maslahat politikası, ne de statükoculuk, ne sun'i tıkaçlar, ne de hiçbir şey akışı durduramaz. Bu akış, Türk Cumhuriyeti ile birlikte doğan, 27 Mayıs'ta sel gibi coşan, barajları yıkıp aşan ve yoluna devam etmeye çalışan KEMALİZM'in, TÜRK SOSYALİZMİ'nin akışıdır. Geç kalındığı takdirde, etrafını da silip, süpürerek duruluncaya kadar başı boş akar, Kara-Kızıl ellerin kontrolüne tâbi kalırsa soysuzlaşır. Halbuki Atatürk altı okla bu akışa şuur vermek istemiş, yön göstermiştir. Devletçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, İnkılâpçılık, Lâiklik ve Cumhuriyetçilik, TÜRK SOSYALİZMİ'nin temel taşlarıdır. Taşlar yerlerinden oynatıldığı için o günden bugüne, çatı kurulamamıştır. Nice altın bahası emekler yıllarla beraber uçup gitmiştir. (Büyük harfler yazara aittir, YK)

"Devletçilik, bilgisiz ve kötü ellerde kısırlaşmış; gelen, geçenin arpalığı haline getirilmiştir. Halkçılık, halktan uzaklaşma, O'nu kendi kaderine terk etme şeklinde tecelli etmiş.

"Milliyetçilik, mukaddesatçı, şoven ve ırkçı geçinen Faşist bozuntuların bir istismar aracı olmaktan kurtulamamış. İnkılâpçılığımızın çoktan, üzerine bir sünger çekilmiş. Lâiklik, din tüccarlarının tezgahlarında dinsizlik şekline sokulmuş. Ortada bir Cumhuriyetçilik kalmış. Baki

kalan, bu kubbede hoş bir seda. Evvel Allah Cumhuriyetçiyiz. Gerisine ne lüzum var. İstim misali, diğerleri geriden gelir.

“Devlet idare etme san’atını, oy peşinde koşma, Parlamentoda arz-ı endam etme ve bol bol vatanlı, milletli palavralar yumurtlama şeklinde telâkki edenler, artık gaflet uykusundan uyanmalıdırlar. Milletin karnı lâfla doymuyor. Devlet çarkları, taşıma suyla dönmüyor. İkinci Koalisyon son şans olabilir. Zira kara kıyamet, kızılca kıyamet kopmak üzeredir. Fermada bekleyenler var. Sosyal kanunlar da, durmadan milleti iteliyor.

“KEMALİZM’in koruyucusu bütün genç kuşaklar, her yaştan aydınlar, KARA – KIZIL tehlikeye karşı cephe tutmuş, yurtsever vatandaşlar ve bütün sağlam kuvvetler, artık hükümetten birşeyler bekliyor.

“Yurt davalarını, köklü reformlara, rey kaygısına kapılmadan, gerçek bir milliyetçi olarak ele almasını bilenler, başarıya ulaşacaklardır.

“KEMALİZM’in altı oku, TÜRK SOSYALİZMİ’nin temel taşlarıdır. Yurdumuzun ekonomik ve malî kaynakları, bütün imkân ve kabiliyetlerimiz, kültürel durumumuz, çalışma gücümüz, ferdî istek ve temayüllerimiz, gelenek ve göreneklerimiz ve bunlar gibi daha bir sürü faktörleri ortaya koyup mecz ederek bünyemize en uygun yapıcı, ıslahatçı ve DEMOKRATİK TÜRK SOSYALİZMİ yaratmak zorunluğundayız.

“KARA – KIZIL TEHLİKE, yani, Faşizm ve benzeri ideolojiler, Komünizm belası, ancak böyle bir sosyalizmle önlenebilir. Esasen, KEMALİZM’in ifade ettiği mana da budur.

“Atatürk’ün yolundan ayrılmayalım. Bu yolun dönüşü yoktur. Ancak hedefte nihayet bulacaktır.”